IONUȚ POMIAN

FUNCȚIILE SINTACTICE „INTERNE” – O CERTITUDINE?

0. Relecturând cu atenție ediția cea mai recentă, rafinată şi oficială a gramaticii academice a limbii române (GALR 2005, 2008), precum şi GBLR (2010), tratate anunțate încă de la apariția DOOM[2] (2005), constatăm că examinarea faptelor de limbă se face preponderent din perspectiva componentei structurale şi a celei sintactic-funcționale, perspective care permit evaluarea unor aspecte specifice care aduc elemente noi, în primul rând prin abolirea dihotomiei morfologie *vs* sintaxă ori impunând conceptul de morfosintaxă (GBLR). Poziția teoretică fundamentală a GALR porneşte, în mod evident, de la premisa integrării, în descrierea claselor lexico-gramaticale, într-o construcție coerentă, a unor perspective de cercetare diverse (structurală, funcțional-sintactică, funcțional-discursivă), precum şi a unor orientări diverse, de tip integrator (morfosintactică, sintactico-semantic, sintactico-pragmatic), deci o viziune menită să aprofundeze înțelegerea funcționării complexe şi dinamice a domeniului gramatical şi a relațiilor lui cu celelalte compartimente[1].

1. Printre numeroasele inovații lansate în GALR, relevăm ca semnificative şi justificate reordonarea ansamblurilor sintactice în **grupuri sintactice**, respectiv revizuirea inventarului de **funcții sintactice**, prin introducerea perspectivei *discursiv-pragmatice*. Operând cu distincția dintre *funcțiile matriciale*, determinate de trăsăturile sintactice inerente ale centrului de grup, şi *funcțiile reorganizate*, ocurente numai în unele utilizări, cu distincția dintre *funcțiile cu interpretare esențial referențială* (funcțiile actanțiale sau argumentale) şi cele cu *interpretare esențial predicativă* (funcțiile predicative), respectiv cu distincția dintre *funcțiile sintactice* şi cele *sintactico-enunțiative*, precum şi cu dihotomia *complemente vs circumstanțiale* (GALR, vol. II, p. 9 şi urm.), distincții față de care elevul, studentul, profesorii sau chiar cercetătorii manifestă reticență, chiar dacă, în sine, acestea sunt rezultate şi achiziții ale cercetărilor din domeniul gramaticii din cele peste patru decenii care despart ultimele două ediții ale gramaticii academice.

[1] În acest sens, GALR situează structura gramaticală a limbii române actuale între sistem şi discurs, descrierea propusă fiind organizată în două mari secțiuni: vol I. *Cuvântul* (unitate a sistemului, dar şi a discursului/comunicării) şi vol II. *Enunțul* (unitate a discursului, tributară, sub aspect constructiv, discursului).

DACOROMANIA, serie nouă, XX, 2015, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 83–94

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

2. În acest studiu discutăm maniera de conceptualizare şi descriere actualizată a celor mai multe dintre funcțiile sintactice, distincte şi similare în acelaşi timp, prin prezența unor caracteristici semantico-sintactico-pragmatice descrise într-un număr extrem de restrâns în studii de gramatică, şi anume cea de **funcție sintactică** (actanțială ori circumstanțială) **internă**. Relevanța temei noastre se justifică mai ales prin faptul că evoluția conceptuală şi metodologic-aplicativă înregistrată de ştiințele lingvistice generale din a doua jumătate a secolului trecut a determinat numeroase schimbări şi în privința normelor limbii literare, respectiv în teoria şi practica analizei gramaticale[2].

2.1. Cu toate că existența acestor realizări morfosintactice a fost înregistrată încă din primele gramatici româneşti, calificativul „**intern**”, asociat funcțiilor sintactice, este definit şi utilizat sporadic şi superficial, impunând, tocmai de aceea, un spor de precizie şi de rigoare. Cuvânt de origine latină (< lat. *internus*), intrat în română pe filieră franceză (< fr. *interne*), ca adjectiv desemnând „care se află înăuntrul unui obiect, al unei ființe, al unui spațiu etc., care este în interior” (DEX, p. 500), termenul în discuție trebuie să îşi justifice utilitatea sintactică numai în baza unor argumente pertinente, de ordin semantic, gramatical, enunțiativ şi stilistic. Majoritatea lucrărilor de gramatică şi a dicționarelor terminologice se hazardează în a înțelege, prin metatermenul **intern** asociat unei funcții sintactice, apropierea a două cuvinte formate de la acelaşi cuvânt, şi anume ca „figuri etimologice” situate „la intersecția a trei niveluri figurative: fonic, sintactic şi semantic” (DL, DSL, DTL, ELR: s.v. *figură*, *intern*, GALR, GBLR). În studiul de față, metatermenul „*intern*” desemnează trăsătura comună tuturor funcțiilor sintactice apte de a se realiza printr-un cuvânt înrudit etimologic ori/şi semantic cu propriul termen regent.

2.2. Elementul comun funcțiilor sintactice aici analizate îl reprezintă nu doar înrudirea semantică cu rădăcina termenului regent (GV sau GN), ci şi posibilitatea substituției cu un nominal sinonim *(mătura mătură*, *iar aspiratorul aspiră*; *cititorul citeşte*, *lectorul lecturează*; *a băut băutura/berea*; *a dormit doar o ațipire*), ceea ce conduce spre interpretarea funcției interne ca termen implicat într-o relație de hiponimie, anume într-un raport de includere unilaterală între două unități lexicale. Pornind de la aceste premise, constatăm că majoritatea funcțiilor sintactice cunosc atât o realizare de tip prototipic, deci pur lexicală, prin legătura funcției sintactice cu rădăcina termenului regent, cât şi o a doua realizare, justificabilă pe baza procesului de incluziune de tip hiponimic. De aceea, obiectivul cercetării de față este de a evidenția posibilitatea realizării interne a celor mai multe funcții/poziții sintactice, sub formă propriu-zisă şi/sau hiponimică.

[2] Vezi şi *Prefața* la GALR, lucrare pe care Valeria Guțu Romalo, coordonatoarea lucrării, o înscrie „în tradiția gramaticilor academice prin orientarea preferențială către *varianta literară* [subl. a.] (îngrijită/cultivată/normată) şi, implicit, prin asumarea atitudinii normative”.

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

3. În literatura română de specialitate actuală (Dimitriu 2002; Dragomirescu–Nicolae 2010; Felecan D. 2011), se vorbeşte doar despre realizările etimologice şi sinonimice/hiponimice. La D. Bejan (1972) şi D. D. Draşoveanu (1997), problema specificității noțiunii de **funcție/construcție sintactică internă** este descrisă dintr-o perspectivă nu doar semantică, ci şi sintactico-discursivă, în termenii unei sintagme constituite pe baza unei relații sintactice distincte, ***relația internă***, constituită fie la nivel intra sau inter-propozițional, între un **Tr** şi un **Ts**, în limita unor condiții determinate semantic şi gramatical.

3.1. Aceste condiții constau în identitatea radicalului morfologic al celor doi termeni, respectiv numărul de valențe obligatorii ori facultative ale verbelor, teorie care vizează „tranzitivitatea, posibilitatea de atribuire la persoanele gramaticale şi funcțiile verbelor” (Dimitriu 1999, p. 326).

3.2. Optica sintactico-funcțională are ca fundament **principiul general de unicitate**, formulat, în lingvistica românească de către D. D. Draşoveanu (1997, p. 67), care i-a atribuit statutul de categorie sintactică, principiu adoptat ulterior şi în GALR. Legitimarea funcțiilor sintactice **interne** ca funcții sintactice ori subspecii de sine stătătoare, diferite de funcția supraordonată, **hiperonimul** (argumente sau adjuncți), se poate valida prin degajarea criteriilor şi a particularităților semantice şi sintactico-discursive implicate în realizarea lor, cum ar fi:

a. unele verbe impersonale autosuficiente, de tipul celor care exprimă fenomene meteorologice (*a ploua*, *a ninge*, *a trăsni*), se pot combina, „în diferite variante ale limbii, uneori după modelul altor limbi”, cu anumite nominale care funcționează ca **subiect sau complement direct**: *omul **merge un drum** lung*, „[...] *Nici **ploaia să nu** TE **ploaie** / Nici **neaua să nu** TE **ningă***” (Dimitriu 2002, p. 351);

b. în enunțurile de acest tip, verbele ocupă funcția de „predicate în propoziții instabile”, ca verbe unipersonale cu o valență obligatoriu consumată, fie ca **subiect intern**, exprimat prin substantiv în N (*cerul **tună***), **complement direct**, concretizat în nume în Ac (*mi-**a brumat** grădina*), fie ca alte funcții sintactice;

c. asemenea verbe insuficiente „trimit la o **particularitate extrinsecă funcției sintactice,** anume la obiectul, conținutul sau rezultatul acțiunii”;

d. stilistic, unele verbe impersonale dintre cele mai sus menționate pot contracta o relație sintactică cu un **subiect intern hiponimic**, substitut al subiectului vid, hiperonimul, specific verbelor zerovalente (***X tună şi fulgeră***, „*Te uită cum **ninge decembre***”, ***Ploaia plouă***, ***Vremea vremuieşte***, ***a bea paharul** până la fund*, *Nepoata i-**a cântat o melodie** bunicului*, *Tânărul **scrie o scrisoare*** etc.);

e. în raport cu categoria sintactico-pragmatică a diatezei, ce operează cu trei tipuri (**diateza activă, diateza pasivă** şi **diateza impersonală**), renunțând la **diateza reflexivă**, relația internă, deşi limitată în româna actuală, se caracterizează prin posibilitatea pasivizării funcției sintactice, subiect/complement direct, hiponimic: *Sofia a cântat **un cântec** trist* → ***Un cântec** trist a fost cântat de către Sofia*, *Ei dansează vals vienez* → *Valsul vienez **a fost dansat** de către ei*, *Copilul le-a*

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

scris bunicilor ***o scrisoare*** *emoționantă* → *Scrisoarea emoționantă* ***a fost scrisă*** *de către copil.* În GBLR (2010, p. 277), se subliniază faptul că

> „Unele **verbe oscilează între comportamentul tranzitiv şi cel intranzitiv**, în funcție de context: pe de o parte, prezența unui **complement intern** [subl. n.] (având aceeași rădăcină lexicală cu verbul sau fiind foarte apropiat semantic de acesta) poate tranzitiviza unele verbe intranzitive: *Ion doarme* ***un somn*** *bun*; pe de altă parte, folosirea absolută a unor verbe tranzitive (fără exprimarea complementului direct) determină apropierea acestora de clasa intranzitivelor: *Ion bea şi mănâncă toată ziua*".

f. după numărul de funcții sintactice apte să se realizeze pe baza procedeului de *internalizare*, textele vechi (laice ori religioase) reflectă la modul cel mai prolific posibilitatea realizării interne, ca specii distincte ori ca subspecii sintactice interne, a celor mai multe dintre acestea, atât la nivel intrapropozițional, cât şi interpropozițional.

4. Realizările *interne* ale funcțiilor sintactice

4.1. Subiectul intern reprezintă poziția sintactică argumentală a cărui apariție constă în combinația unui GN cu verbe zerovalente, înrudite prin radicalul comun al acestora. Subiectul verbelor tranzitive şi al inergativelor este un specificator al verbului, cu care întreține o relație de selecție, însă nu poate fi derivat decât accidental din rădăcina acestor verbe (***mâncăciosul mănâncă***, ***tocilarii tocesc***) (Dragomirescu 2010, p. 79 şi urm.).

4.2. Complementul direct intern este constituentul matricial, argumentul obligatoriu din punct de vedere semantico-sintactic, situat în cazul acuzativ, cerut de un centru predicativ tranzitiv sau într-un stadiu avansat de tranzitivizare. Odată adoptată stadializarea verbelor, după criteriul gradelor de tranzitivitate, în trei subtipuri (*verbe tranzitive*, *verbe intranzitive* şi *verbe ergative/inacuzative*), se certifică şi faptul că pot exista treceri de la un tip la altul, precum

> „treceri între inergative şi tranzitive, prin adăugarea unui complement intern, de unde şi posibilitatea de a trata inergativele ca tranzitive cu încorporare obligatorie şi opacă a obiectului (**Ion cântă în corul şcolii > Ion cântă cântece patriotice în corul şcolii**)",

ori „treceri între tranzitive şi inergative, prin ştergerea obiectului nespecific (**Ion scrie romane polițiste**, **Ion scrie**)" (Dragomirescu 2010, p. 98)[3].

Studiile actuale dedicate obiectului direct sunt primele care anticipează şi lansează subclasificări ale funcțiilor sintactice interne[4]. Astfel, la Adina Dragomirescu şi Alexandru Nicolae (2010), întâlnim distincția dintre **obiectul intern propriu-zis**,

[3] E. Vasiliu şi Sanda Golopenția-Eretescu (1969, p. 104) se întreabă „dacă nu cumva structura de adâncime a oricărui **GV** implică ocurența obligatorie a unui **complement direct intern**".

[4] Ne referim, aici, la primele gramatici academice româneşti, precum GA (1954) sau GLR (1963).

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

care nu admite substituția cu un nominal sinonimic (*Ion **a dormit un somn** bun*, *Ion **a băut băutura** preferată*), și **obiectul intern hiponimic**, care admite substituția cu termeni sinonimi (*Ion **a dormit o ațipire***, *Ion **a băut sucul** preferat*). O altă clasificare semantico-sintactică apare la D. D. Drașoveanu (1997) și G. G. Neamțu (2010), care operează cu trei subtipuri ale complementului intern, și anume: **(a) figura etimologică/complementul intern propriu-zis** (*a visa **un vis***, *a dansa **dansul***), **(b) figura sinonimică/complementul intern hiponimic** (*a dansa valsul*, *a cânta romanța/doina*) și **(c) figura antonimică/complementul intern antonimic** (*a plânge **râsul***, *a împăca **lupta***, *a nega **afirmația***).

4.3. Apariția subiectului în combinație cu verbe zerovalente se plasează în domeniul stilisticului, ca tip de construcții cu rol emfatic și al pragmaticului, ca structuri de *tematizare forte* a poziției subiect. De asemenea, după cum se confirmă și în GBLR (p. 278), posibilitatea ca verbele impersonale să contracteze o relație sintactică cu un subiect apare și se explică în situații de tipul: pe de o parte, prin avansarea subiectului din subordonată în regenta care conține un verb impersonal, cu care se și acordă, dacă subiectul este un substantiv la plural sau un pronume de persoana a III-a: *Trebuia **ca romanele să fie citite → Romanele trebuiau** citite*, *Se cuvine **ca ei să fie felicitați → Ei se cuvin** felicitați*, iar, pe de altă parte, prin adăugarea unui subiect (substantiv propriu „providențial”, comun ori alt nominal) în cazul verbelor impersonale care desemnează fenomene ale naturii: ***Dumnezeu** plouă peste noi*, *L-a trăsnit **Satana***, *Numai **Dumneaei** dintre profesorii noștri tună și fulgeră de câte ori intră la oră.*

4.4. Semantico-pragmatic, însăși dublarea SB/CD/CI etc. poate fi privită drept o formă de internalizare referențială/a referinței, prin fenomenul reluării anaforice. Relația antecedent–substitut se pune în evidență prin coindexarea termenilor și poate lua fie forma unei *anafore propriu-zise*, atunci când sursa referențială este anterioară, fie forma *cataforei*, atunci când sursa este posterioară elementului substituit. De exemplu, într-un enunț ca *Pentru a-**și** ajuta **studenții**, **profesorul le-**a oferit cărți*, relația ***și**$_i$ ... **profesorul**$_i$* este de tip cataforic, iar relația ***studenții**$_j$ ... **le**$_j$* este de tip anaforic (GBLR, p. 619 și urm.).

Pe de altă parte, în cadrul organizării informaționale a enunțului, funcțiile sintactice interne sunt implicate în procesul de tematizare/topicalizare, respectiv de focalizare/rematizare. Prin intermediul focalizării se asigură inserția unui tip de informație nouă adusă în enunț, o informație de identificare ce „completează un **loc gol** într-o structură informațională preconstituită” (GALR 2008, vol. II, p. 929 și urm.). Din punct de vedere pragmatic, focalizarea activează informația nouă (**topic/focus**) și o completează pe cea veche, cunoscută (**temă/remă**), și anume presupoziția asociată și necesară structurii focale. Construcțiile complexe cu *focalizare contrastivă* substituie varianta de identificare corectă și are o marcare prozodică specifică, intonația ascendentă, căreia i se asociază, adeseori, „un caracter **polemic anticipativ**, atunci când locutorul dorește să blocheze preventiv o opțiune alternativă (în plan factual) a alocutorului” (GALR 2008, vol. II, p. 933): *A putut **[cât a***

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

putut]$_{focus}$, *(nici mai mult*, *nici mai puțin)*. De asemenea, tema sau presupoziția, deci antecedentul, preferă o rostire legată şi un tempo uşor accentuat, poziția preferată pentru focalizare, rematizarea, preferând plasarea în poziție inițială în cadrul enunțului, diferența constând în faptul că tema este nemarcată, în timp ce focusul apare sub accent frastic: ***Tú*** *tutuieşti într-adevăr pe toată lumea de la locul de muncă? [**Ce-am fóst**] vom fi. [**Ce este**]a mai fost şi [**ce va fi**] a mai fost.*

4.5. Legitimarea acestor funcții sintactice (subiect, complemente şi circumstanțiale de diverse tipuri ca subspecii aparte, marcate printr-o caracteristică specifică, s-ar dovedi utilă în măsura în care şi alte realizări sintactice din gramaticile tradiționale dispun de o tratare şi descriere diferențiate în cele mai actuale gramatici (GALR, GBLR). De un asemenea privilegiu, l-am numi, au parte atât unele funcții completive (CPO, CComp, CPos), cât şi unele circumstanțiale (CircCant, CircModal ş.a.). În ceea ce ne priveşte, în articolul de față obiectivul principal este acela de a argumenta, cu precădere, legitimarea a două (sub)funcții/specii, şi anume **subiectul**, respectiv **complementul direct**, funcțiile sintactice cele mai privilegiate ori de câte ori se face referire la fenomenul sintactic (relație, procedeu) de *internalizare*.

Este dificil să defineşti **subiectul** ori **complementul intern**; lucrări de gramatică şi dicționare de terminologie lingvistică se hazardează să recurgă la exemple ca: *l-a împietrit pietrarul*, *trăsnetul trăsni pe neaşteptate*, *a-şi trăi viața/traiul*, *a-şi dormi somnul* etc. A scrie, precum P. Chantraine (1945, p. 41), că el (CInt) „precizează ideea verbală” este neconcludent. Distincția lui Jean Humbert (1954, p. 258) dintre acuzativul care exprimă „rezultatul ideii exprimate de verb” şi acuzativul „care exprimă conținutul ideii exprimate de verb” nu are fundament sintactic. Să spunem, simplu, că **obiectul intern** reprezintă, sub formă nominală, procesul exprimat de către verb. D. Irimia (2000, p. 411) asertează:

> „Mai rar, complementul direct se poate dezvolta şi în sintagme cu regentul un verb **intranzitiv**. În aceste enunțuri, limita acțiunii verbale, implicită în însăşi sfera semantică a verbului, se exteriorizează, în mod redundant, printr-un **complement intern** [subl. a.], termenul lexical prin care se realizează are acelaşi radical sau este înrudit semantic cu verbul regent (*vom visa **un vis ferice***, *dormiți-vă **somnul***)”.

Alte verbe intranzitive primesc complement direct dacă, prin mutații în sfera lor semantică, devin tranzitive: „*Totul respiră în Veneția **timpul** pasiunii* [...]. *Totul **o** renaşte şi **o** exasperează*” (Cocea 1982).

În relație cu verbe, expresii sau locuțiuni impersonale, precum *a-i plăcea*, *a-i conveni*, *a i se cuveni*, *a-i fi frig*, *a-i părea bine/rău* etc., complementul indirect este un **complement intern**. Forma lungă a pronumelui personal, pronumele nepersonal, substantivul sau propoziția prin care se realizează reprezintă expresia sintactică a dativului personal din structura verbului (expresiei, locuțiunii), prin care se reliefează (când se realizează prin pronume personale) sau se concretizează conținutul său semantic: „Puțin **îi** pasă **lui Bocioacă** de aceasta” (Slavici 1983).

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

Gh. Constantinescu-Dobridor (2001, p. 318), în descrierea funcției sintactice de subiect, scrie că, după natura expresiei sale, există un

> „subiect **intern** (specific vorbirii populare şi folosit în operele unor scriitori), exprimat printr-un substantiv care face parte din aceeaşi sferă semantică cu verbul-predicat sau care dispune de un radical asemănător cu al acestuia: **C**e**rul** tună. Unde sapă **sapa** locul, / Sare din pământ norocul”.

De asemenea, referindu-se la CD intern, gramaticianul notează (p. 365):

> „Uneori, indicat de complementul direct, exprimat prin substantiv comun, nume de lucru, reprezintă **rezultatul acțiunii** verbului tranzitiv: *El şi-a confecționat **un zmeu***, *Meri şi-a croit **o bluză**,* *Ei îşi scriu **temele***, *Copiii fac **desene** pe asfalt*. Asemenea complemente directe se numesc **complemente directe rezultative**. Alteori, acest obiect indicat de complementul direct este exprimat prin substantive comune, nume de lucruri, care au aceeaşi rădăcină ca şi verbul tranzitiv sau care fac parte din aceeaşi sferă semantică cu acesta (construcții învechite, de factură populară): *Cântă-ți **cântecul***, *Dansează-ți **dansul***, *Scrie-ți **scrisoarea***, *Fredonează **o melodie***, *A visat **un vis*** etc. Asemenea complemente se numesc **complemente directe interne**. Prin analogie cu acestea, au apărut în limba română populară complemente directe interne care determină verbe frecvent intranzitive (construcții rare, cu tentă arhaică): *Îşi trăieşte **traiul** (viața, soarta)*, *Ați luptat **luptă** grea*, *Îşi doarme **somnul*** etc.”.

Cum prezentul articol nu constituie o monografie a funcțiilor sintactice formate pe baza procedeului de *internalizare*, descriem, aici, doar acele particularități care vin în sprijinul obiectivului propus, anume recunoaşterea existenței, în sintaxa limbii române, a funcțiilor sintactice interne:

a) Subiectul, complemetul direct, dar şi celelalte funcții sintactice interne prezintă, datorită formei de repetiție, afinități semantico-gramaticale cu anumite figuri de stil, anume cu *parigmenonul* şi *poliptotonul* (vezi şi DSL, p. 374, 391). De altfel, în definirea *parigmenonului*, se face precizarea că, în limbajul curent, **complementul intern** este o formă de parigmenon: **am visat un vis**, **am scris o scrisoare** (DSL, s.v. *parigmenon*).

b) În circumstanțe rar întâlnite, subiectul intern poate fi reluat: **V**e**nitul** *vine **el** lunar*, *însă*, *date fiind cheltuielile şi datoriile lor exagerate*, *acesta nu asigură un trai decent familiei*, după cum, în vorbirea şi creațiile populare, verbele impersonale ca înțeles şi unipersonale ca formă, exprimând fenomene ale naturii, pot avea un **subiect intern** (***Ploaia** plouă*, ***Neaua** ninge*, ***Zăpada** fulguieşte ca-n poveşti*), *fie un* **subiect obişnuit**, când aceste verbe sunt folosite cu sens figurat (***El** fulgeră şi tună de supărare*). Verbul *a ploua* este întrebuințat uneori cu **subiect intern**, **redundant**, realizat prin substantive din sfera semantică a acestui fenomen meteorologic (*ploaie*, *toamnă*): „*Ploua prima **ploaie** de toamnă. Ploua **ploaie** rece de toamnă. Ne plouă **o toamnă** târzie*. „***Ploaia** plouă cu sute de kilometri la oră*” (vezi Tocilescu 2012).

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

c) O particularitate sintactică a subiectului intern este şi disponibilitatea acestuia de a contracta relații sintactice fie de tip determinativ (***Exigentul*** *profesor tuna din cauza indisciplinei unor elevi*, *Am băut un suc* ***proaspăt***), fie de tip apozitiv (*Mâncarea,* ***friptura de cerb****, a fost mâncată cu multă plăcere*) sau, în situații excepționale, multiplicitatea (*S-au scris* ***scrisori, cereri, memorii de activitate***, „*Era* [***să fii***]$_{\text{SBint}}$, *să stai*, *să viețuiești*" (Arghezi 1980, vol. I, p. 50)). Subiectul intern reprezintă transpunerea din plan semantic în plan sintactic, în calitate de complement de tip special, a propriului predicat, pe care îl guvernează prin calitatea de termen regent în interiorul unei **sintagme predicative** (Draşoveanu 1977, Neamțu 2010). Recunoscut, în GALR drept „complement de tip special", această subspecie a subiectului deține calitatea de $\mathbf{T_r}$ al unui predicat cu care se înrudeşte sau nu din punct de vedere semantic, conferindu-i acestuia din urmă statutul de $\mathbf{T_s}$, *predicat enunțiativ*, prin ataşarea morfemelor predicativității.

d) Complementul intern constituie de puțin timp obiectul unei atenții deosebite a specialiştilor, dar fără a fi individualizat ca o funcție sintactică de sine stătătoare. Petru Creția a lansat ideea potrivit căreia **complementul intern** reprezintă o realitate care nu poate fi ignorată, apreciind că acesta se circumscrie complementului direct de tip extern, rezultativ ori intern (Creția 1956, p. 116)[5].

e) Aşa cum am mai subliniat, trebuie să avem în vedere că granița dintre verbele tranzitive şi cele intranzitive este adeseori fragilă, existând numeroase cazuri de „*trecere* ***accidentală, contextuală*** *de la o clasă la alta*" (GALR, vol. I, p. 343). „Campania „*Învață* [***să înveți***]$_{\text{CInt}}$***!*** s-a dovedit eficientă; *Şcoala* ***te$_i$*** *învață* ***să înveți$_2$***; *Visase* ***vise*** *urâte*. Clasa verbelor care se situează la limita dintre tranzitive şi intranzitive, aspect relevat şi de către P. Creția, cuprinde verbe care încorporează rolul tematic [**Rezultativ**] şi care exprimă, în acelaşi timp, conținutul acțiunii (*a cânta, a dansa, a povesti*).

f) Atât în româna veche, cât şi în româna actuală, există trei subclase de verbe intranzitive care acceptă un **complement intern**: verbe inergative cu subiectul în poziție de **Agent** (*a călători, a lupta*); verbe inacuzative, cu subiect înzestrat cu rol de **Pacient / Temă** (*a adormi, a începe, a-şi trăi* ***traiul***), verbe cu subiectul în poziție de **Experimentator** (*a pofti* ***pofte****, a se veseli* ***veselie***). Dragomirescu-Nicolae (2010, p. 5) notează că, în româna contemporană, putem utiliza, cu prudență, testul sintactic al CD pentru a distinge clasa verbelor intranzitive inergative (care pot accepta un complement intern) de clasa verbelor intranzitive inacuzative (care nu se pot construi cu un CD intern).

---

[5] C. Şotropa (1926) distinge cinci specii ale complementului direct: *complementul extern, complementul intern, complementul dublu, complementul prețului, măsurii şi greutății, complementul verbal*. Cu privire la realizarea internă, acesta asertează: „complementul direct se numeşte **intern**, când numele prin care se exprimă are aceeaşi tulpină (**Am luptat o luptă grea**, **Visai un vis frumos**) sau un înțeles înrudit cu verbul determinat, adică înțelesul numelui este cuprins în sfera de înțeles a verbului (**Îşi doarme somnul său de veci**)". A se vedea şi Graur 1973, p. 193.

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

g) CD intern hiponimic, care nu este înrudit semantic cu verbul regent, prezintă, de asemenea, ca particularități: posibilitatea **pasivizării** (***Doina*** *a fost cântată de George*), acceptă fenomenul **topicalizării** şi **pronominalizarea** (***Cântecul*** *acesta nu* ***l****-a cântat nimeni*), precum şi combinarea cu o prepoziție sau dezvoltarea sa cu o propoziție relativă restrictivă (*M-a privit* ***cu o privire*** *tristă*, *George a cântat doina* ***pe care a cântat-o şi la petrecerea trecută***).

h) În cazul în care gramaticienii nu pledează pentru legitimarea „*internalizării*” ca fenomen/procedeu sintactic distinct, atunci rămânem exclusiv în domeniul stilisticului, toate aceste construcții fiind nici mai mult nici mai puțin decât instanțieri ale repetiției, repetiție care îmbracă forma unui veritabil parigmenon ori poliptoton. Oricum, dacă urmărim lucrările de specialitate (gramatici, studii şi articole lingvistice), este peremptoriu că, de cele mai multe ori, singurele funcții sintactice acceptate ca apte să se realizeze pe baza procedeului discutat aici se limitează la două (**subiectul intern** şi **complementul direct intern**).

i) Toate funcțiile sintactice realizate pe baza procedeului de „*internalizare*” implică, pe de o parte, existența unei sintagme, deci a doi termeni, unul regent şi altul subordonat, iar, pe de altă parte, înrudirea semantică a celor doi termeni.

5. Concluzii:

5.1. Părerea noastră este că sfera acestui tip de construcție sintactică, consemnat încă din prima gramatică academică a limbii române (GA 1954), precum şi în multe alte studii, dar numai cu privire la subiectul şi complementul direct, este mult mai largă, prin posibilitatea de a antrena numeroase funcții sintactice, realizate atât intrapropozițional, cât şi interpropozițional. Fenomen lingvistic extrem de vechi, atestat încă din primele scrieri în limba română (vezi şi Bejan 1972, p. 93, nota 4 şi *passim*), fenomenul/procedeul „internalizării” are la bază cauze de natură predominant semantico-lexicală, iar nu gramaticală. Relația internă se realizează la nivel interpropozițional atunci când există o relație de înrudire semantică între termenul regent şi propoziția subordonată, termenul regent ($\mathbf{T_r}$) şi termenul subordonat ($\mathbf{T_s}$) au aceeaşi rădăcină ori exprimă acelaşi conținut semantic (***Cine ajută dezinteresat va fi ajutat***, *la rându-i*, *Întrebarea* ***este cine este*** *el cu adevărat*, ***Scriitorul care a scris*** *cel mai bun roman al anului va fi premiat de către Academia Română*).

5.2. În limba română, funcțiile sintactice interne apar în sintagme şi contexte extrem de diferite, realizate cazual, prin acord gramatical sau prepozițional (deci **caz de ordin I/II/III**), după taxonomia propusă de către D. D. Draşoveanu (1997), iar registrele stilistice pot fi dintre cele mai diverse (formal, informal, limbaj literar, colocvial, popular etc.). Sunt ilustrative exemple precum:

> „**Bogații se îmbogățesc mereu. De la o vreme, şi el se chiorăşte** la citit/când citeşte, **ca şi chiorâşul** de frate-său. **Ciuful ciufuleşte. Mărul** cel frumos **îl mănâncă** porcii. **Suma** prezentă **însumează** mult prea puțin. **Lucrează cu lucrători**

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

sârguincioşi. **Ieşise pe ieşirea** neştiută decât de el. **Scrisoarea scrisă** în grabă era ilizibilă. **Trimisul trimis** de către împărat şi-a îndeplinit misiunea cu succes. **Florilor le înfloresc** petalele an de an. **Cuvântase o cuvântare** deosebită. **A spus spuse de nespus. Compozitoarei i-au compus** un cântec in memoriam. **De la zis/spus/grăit la nezis/nespus/negrăit** nu e decât un pas. Eroarea **este estele**.... **Estele** de azi **este ne-estele** de mâine. **Cititul** rămâne **citit**, iar **necititul necitit**. **Pe necunoscători îi recunosc** la prima vedere. **Liniştea** ascunde **propriile-şi nelinişti.** Totul **a constat în constatarea** că nimic nu era adevărat. **Liniştea** care stăpâneşte mă **neliniştește**".

5.3. Funcții sintactice (internalizat)e:

Funcția sintactică	Exemple
Subiect	[***Necuvintele***]$_{S}$ ***cuvântează*** [***vorbe***]$_{CInthip}$
Nume predicativ	*Eroarea* ***este*** [***estele***]$_{NP}$ [***fără să fie el.***]$_{CVint}$ *Tot banii* ***au rămas*** [***rămăşagul***]$_{NP}$ *pariului.*
Predicativ suplimentar	*Îl ştiu/ cunosc* [***drept ştiutorul/ cunoscătorul***]$_{PS}$
Complement predicativ al obiectului	*L-au botezat* **[*Botezatul/Botezătorul*]**$_{CPO}$, *după numele creatorului/marelui creştin.*
Complement direct	*Înfrumusețează* **[*urâtul*]**$_{CDant.}$ *Urâțise* [***frumosul***]$_{CDant.}$
Complement secundar	*Şi pe mine mă învață* [***învățătura***] *biblică. Te anunț* **[*noutatea/inovația*]**$_{CSechip.}$
Complement comparativ	*La citit se chiorăşte* **[*întocmai ca şi chiorâşul*]**$_{CComp}$ *de frate-său.*
Complement indirect	***I-a încredințat*** [***necredinciosului***]$_{CInt}$ *grija casei*
Complement prepozițional	*Stăruie* [***în stăruința***]$_{CPrep}$ *sa cu multă încăpățânare. Se învecinează* [***cu fostul meu vecin***]$_{CPrep}$ *Ne temem* [***de teamă***]$_{CPrep.}$
Complement de agent	*A fost obligat* **[*de obligații*]**$_{CAg}$ *venite din propria-i conştiință.*
Circumstanțialele/Adjuncții	**1.** *Vei fi biciuit* [***cu biciul***]$_{CircInstr}$ *lui Dumnezeu.*[***La întreceri***]$_{CircRel}$ *întrece pe oricine.* **2.** [***Gospodină***]$_{CircConc}$, ***negospodină***]$_{CircConc}$, *eu tot îl iubesc.* **3.** *A fost miluit* [***din miluirea***]$_{CircCauză}$ *gazdei.* **4.** **[*În sălaş*]**$_{CircLoc}$ ***sălăşluiesc*** *vitele* **5.** [***Prea devreme***]$_{CircTimp}$ *vremuieşte. Se trezeşte* **[*odată cu trezirea*]**$_{CircTimp}$ ***/culcarea*** *găinilor. S-a întors şi el* ***odată cu întoarcerea*** *celorlalți consăteni.* **6.** ***Îngreunează*** [***cu greu***]$_{CircMod}$/[***cu uşu-***

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

	rință]$_{\text{CircMod}\mathbf{hip}}$ *situația.* **7.** [***Pe lângă beletristică***]$_{\text{CircCumul}}$**,** ***scrie*** *și critică literară.* **8.** [***Cu excepția muncii agricole***]$_{\text{CircExc}}$**,** ***muncește*** *și în zootehnie.* **9.** [***În locde studiul școlar***]$_{\text{CircOpoz}}$**,** ***studiază*** *muzica pop.*
Atribut	*Cântarea* ***cântărilor*** *este capitolul biblic pe care îl prefer.*
Apoziție	***Ființa umană*****,** ***omul***, ***ființează*** *datorită lui Dumnezeu. Soția,* ***consoarta mea****...*

BIBLIOGRAFIE. SIGLE

Bejan 1972 = D. Bejan, *Relația internă frecventă în sintaxa limbii române*, în StUBB, XVII, 1972, nr. 2, p. 93–99.

Chantraine 1945 = Pierre Chantraine, *Grammaire homérique*, vol. II. *Syntaxe*, Paris, Klincksieck, 1953.

Constantinescu-Dobridor 2001 = Gheorghe Constantinescu-Dobridor, *Gramatica limbii române.* Prefață de Gh. Bulgăr, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2001.

Creția 1956 = Petru Creția, *Complementul intern*, în SG, vol. I, 1956, p. 115–120.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

Dimitriu 1999, 2002 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române*, I. *Morfologia*, II. *Sintaxa*, Iași, Institutul European, 1999, 2002.

DL = Jean Dubois et alii, 1985, *Dictionnaire de linguistique*, Paris, Librairie Larousse, 1985.

DOOM^2 = *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

Dragomirescu 2010 = Adina Dragomirescu, *Ergativitatea: tipologie*, *sintaxă*, *semantică*, București, Editura Universității București, 2010.

Dragomirescu–Nicolae 2010 = Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, *L'objet interne en roumain: description*, *évolution et comparaison entre les langues romanes*, în Emili Casanova Herrero, Cesáreo Calvo Rigual (eds), *Actes del 26é Congrés de Lingüística i Filologia Romàniques (València*, *6–11 de septembre de 2010)*, vol. II, Berlin, W. de Gruyter, 2013, p. 898−908.

Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

DSL = Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2001.

DTL = Gheorghe Constantinescu Dobridor, *Dicționar de termeni lingvistici*, București, Editura Teora, 1998.

ELR = Marius Sala (coord.), *Enciclopedia limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001.

Felecan D. 2011, Daiana Felecan, *Complementele în limba română actuală. Elemente de sintaxă și funcționare discursivă*. Ediția a doua, revizuită, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011.

GA = *Gramatica limbii române*, vol. I–II, București, Editura Academiei R.P.R, 1954.

GALR = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005 (tiraj nou, revizuit, 2008).

GBLR = *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010.

GLR = *Gramatica limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. I. *Morfologie*, vol. II. *Sintaxa*, București, Editura Academiei R.P.R./R.S.R., 1963 (tiraj nou, 1966).

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)

Graur 1973 = Al Graur, *Gramatica azi*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1973.
Humbert 1954 = Jean Humbert, *Syntaxe grècque*, 2e édition, Paris, Klincksieck, 1953.
Irimia 2000 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iaşi, 2000.
Neamțu 2010 = G. G. Neamțu, *Curs de morfologie şi sintaxă a limbii române contemporane*, Universitatea „Babeş-Bolyai", Facultatea de Litere, Cluj-Napoca, 2010.
SG = *Studii de gramatică*, vol. I–III, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1956, 1957, 1961.
Şotropa 1926 = Calistrat Şotropa, *Gramatica limbii române.* Ediția a V-a, Bucureşti, Editura Librăriei Alcalay&Co, 1926.
Vasiliu–Golopenția-Eretescu 1969 = Emanuel Vasiliu, Sanda Golopenția-Eretescu, *Sintaxa transformațională a limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1969.

Surse

Arghezi 1980 = Tudor Arghezi, *Versuri*. Ediție şi postfață de G. Pienescu. Cu o prefață de Ion Caraion, vol. I–II, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1980.
Cocea 1982 = N. D. Cocea, *Scrieri alese*. Ediție îngrijită, studiu introductiv, tabel cronologic şi note de Virgiliu Ene, Bucureşti, Editura Albatros, 1982.
Eminescu 1978 = Mihai Eminescu, *Poezii. Proză literară*. Vol. I–II. Ediție de Petru Creția, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1978.
Paisie Aghioritul 2003 = Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovniceşti*. Vol. II. *Trezire duhovnicească*, Bucureşti, Editura Evanghelismos, 2003.
Slavici 1983 = Ioan Slavici, *Mara*. Ediție îngrijită de C. Mohanu. Prefață şi tabel cronologic de Ion Roman, Bucureşti, Editura Minerva, 1983.
Stănescu 2005 = Nichita Stănescu, *Opera magna*. Vol. I–VI. Ediție integrală, cronologică, realizată de Alexandru Condeescu, Bucureşti, Editura Semn, 2005.
Tocilescu 2012 = Alex Tocilescu, *Ploaia plouă cu sute de kilometric la oră*, în „Dilema veche", 5 iulie 2012.

COGNATE SYNTACTIC FUNCTIONS – A CERTITUDE?

(*Abstract*)

Subordination represents a modality of expressing a syntactic relation between two terms, one subordinated and a governing one. The present study approaches the mechanisms that lie at the basis of expressing the semantic category of modality, epistemic, deontic or appreciative by means of using the nonfinite verbal forms. These mechanisms, materialized by the presence of grammatical, lexical or prosodic markers, can be reflected especially in topicalized and focused syntactic constructions constituted around a nonfinite VP (infinitive, gerund, past participle or supine) capable to express a modal content either only by its presence in the limits of an enunciation, or when it is combined with different types of modal markers.

Cuvinte-cheie: *subordonare*, *internalizare*, *funcție sintactică intern(ă).*
Keywords: *subordination*, *internalization*, *cognate syntactic function*.

Liceul Teoretic Tăşnad
Tăşnad, jud. Satu Mare
i.pomian@yahoo.com

BDD-A20087 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-14 00:05:23 UTC)